

นายารชัย แลนสึระ
นิติกร สำนักกฎหมาย

การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษตามกฎหมายต่างประเทศมาบังคับใช้กับคดีละเมิดตามกฎหมายไทย

ความนำ

ตามที่ได้ปรากฏเป็นข่าวกรณีศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาในหลายคดีให้จำเลยซึ่งเป็นผู้กระทำละเมิดได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินที่มากกว่าค่าเสียหายที่แท้จริงเป็นจำนวนหลายเท่าตัว อาทิ กรณีศาลชั้นต้นแห่งมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีคำพิพากษาเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ ให้บริษัทบุหรีรายใหญ่รายหนึ่งชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่หญิงม่ายที่สามีเสียชีวิตจากโรคมะเร็ง เป็นจำนวนเงิน ๒๓,๖๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เนื่องจากข้อเท็จจริงฟังได้ว่าบริษัทบุหรีปกปิดข้อมูลที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพและสารเสพติดในบุหรีเป็นเหตุให้สามีของเธอติดบุหรีโดยต้องสูบบุหรีวันละ ๑ - ๓ ซอง เป็นเวลานานกว่า ๒๐ ปี จนกระทั่งป่วยและเสียชีวิต^๑ หรือกรณีศาลชั้นต้นแห่งมลรัฐมิสซูรี ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีคำพิพากษาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ให้บริษัทผู้ผลิตแป้งเด็กกรายใหญ่รายหนึ่งชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่สตรีชาวอเมริกันรายหนึ่ง เป็นจำนวนเงิน ๗๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ ๒,๕๐๐ ล้านบาท โดยแบ่งเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจำนวน ๑๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่อีก ๖๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐเป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษ เนื่องจากข้อเท็จจริงฟังได้ว่าบริษัทผู้ผลิตแป้งเด็กปกปิดความเสี่ยงที่บรรจุแร่ทัลก์ (talc) ในผลิตภัณฑ์แป้งเด็กของบริษัท อันเป็นสาเหตุให้ผู้เสียหายเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งรังไข่^๒ เป็นต้น นั้น หลายท่านคงตื่นเต้นหรือตกใจกับตัวเลขค่าเสียหายจำนวนมหาศาลดังกล่าวและคงตั้งคำถามในใจว่าศาลได้นำหลักกฎหมายใดมาปรับใช้ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้น

ซึ่งคดีดังกล่าวข้างต้นเป็นคดีตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของมลรัฐฟลอริดาและมลรัฐมิสซูรี ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกฎหมายได้นำ “หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ” (Punitive Damages) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ค่าเสียหายเพื่อเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary Damages) มาบัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักการที่ให้อำนาจศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินมากกว่าค่าเสียหายที่แท้จริงได้

^๑ แม่ม่ายขณะติดบุหรี ได้ค่าเสียหายสามปียมะเร็งดับ ๗.๕ แสนล้านบาท, ไทยรัฐออนไลน์, <http://www.thairath.co.th/content/437711> (๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗) ; พรหมพิริยะ พรสุข, ค่าเสียหายคดีผู้บริโภค 2 เท่าคงไม่พอ, บทความกฎหมายน่ารู้, <https://www.facebook.com/pages/> (๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๗), สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.

^๒ ศาลสั่งบริษัทแป้ง ขดเซยเหยื่อมะเร็ง, ไทยรัฐออนไลน์, <http://www.thairath.co.th/clip/41023> (๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙) ; ศาลสั่งบริษัทแป้งจ่ายค่าปกปิดสารก่อมะเร็ง ๗๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐ, นิตยสารเวย์ ออนไลน์, <http://waymagazine.org/jjcausecancer/> (๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙).

จึงเป็นที่น่าสนใจว่า หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ นั้น มีหลักการที่มีความแตกต่างจากหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดโดยทั่วไปอย่างไร และจะสามารถนำมาปรับใช้กับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๓๘ ของไทยได้หรือไม่ นอกจากนี้หลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้มีปรากฏในกฎหมายแพ่งว่าด้วยการละเมิดฉบับอื่น ๆ ของไทยบ้างหรือไม่ประการใด ดังนั้น เพื่อความกระจ่างชัดและเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักกฎหมายดังกล่าว ทางคอลัมน์นี้มุ่งสะท้อนความคิดนิติบัญญัติ : Legal Reflection จึงใคร่ขอแนะนำเสนอในประเด็นและรายละเอียด ดังนี้

๑) การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดโดยทั่วไป^๑

หลักการพื้นฐานในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) นั้น มีหลักในการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดตามทฤษฎีว่าด้วยหนี้ โดยถือว่าการละเมิดเป็นหนี้ในทางแพ่งที่ผู้กระทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับเท่านั้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรจึงมุ่งให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น

ส่วนหลักการพื้นฐานในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) นั้น มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งชดใช้ความเสียหายที่แท้จริงที่ผู้เสียหายได้รับแต่เพียงอย่างเดียวดังเช่นที่ยึดถือในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรเท่านั้นแต่ยังมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลงโทษจำเลยผู้กระทำละเมิดให้มีความเข็ดหลาบจนไม่สามารถหวนกลับมากระทำละเมิดเช่นเดิมได้อีก และยังมีความมุ่งหมายเพื่อป้องปรามมิให้บุคคลอื่นมีการกระทำละเมิดในลักษณะเดียวกันนี้เกิดขึ้นอีกในภายหน้าด้วย

สำหรับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย นั้น มีหลักการพื้นฐานเช่นเดียวกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ทั้งนี้ เพราะแนวความคิดในการกำหนดค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดได้รับอิทธิพลมาจากประมวลกฎหมายของซีวิล ลอว์ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแท้จริงเป็นสำคัญโดยผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์มีหน้าที่นำสืบเพื่อให้ศาลเห็นว่าตนได้รับความเสียหายอย่างไร เพียงใด และเป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยพิจารณาจากพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ตามหลักการทั่วไปของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๓๘ ซึ่งบัญญัติว่า

^๑โปรดดูเนื้อหาสาระโดยละเอียดใน รองศาสตราจารย์สุชม ศุภนิธย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, ๒๕๓๗), หน้า ๒๐๔ - ๒๑๔, ๒๒๗ - ๒๓๖ ; ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๕๗ - ๑๖๗, ๑๘๖ - ๑๙๓.

“มาตรา ๔๓๘ ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย”

จากบทบัญญัติมาตรานี้ หากพิจารณาตามถ้อยคำของกฎหมายจะเห็นได้ว่า คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” นั้น จึงมิได้หมายถึงแต่เพียงการชดใช้เป็นเงินเพื่อความเสียหายอันได้ก่อกำขึ้น ซึ่งเรียกว่า “ค่าเสียหาย” เท่านั้น แต่ค่าสินไหมทดแทนยังมีความหมายครอบคลุมถึงวิธีการอื่น ๆ อีก เช่น การกระทำที่จะเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนมิได้มีการละเมิดเกิดขึ้น ดังนั้น “ค่าสินไหมทดแทน” จึงมีความหมายกว้างกว่า “ค่าเสียหาย”

และด้วยเหตุที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้ศาลวินิจฉัยค่าสินไหมทดแทนได้ตามควรแก่พฤติการณ์ของจำเลยและความร้ายแรงแห่งความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงเกิดประเด็นปัญหาว่า หลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษจะสามารถนำมาปรับใช้ภายใต้บทบัญญัติมาตรา ๔๓๘ นี้ได้หรือไม่

ในประเด็นนี้ได้มีความเห็นทางวิชาการแตกต่างกันออกไปเป็น ๒ ฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายที่หนึ่งเห็นว่า การกำหนดจำนวนค่าเสียหายไม่จำเป็นต้องเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้น เนื่องจากกฎหมายให้อำนาจศาลกำหนดได้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ศาลจึงกำหนดค่าเสียหายให้มากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเพื่อเป็นการลงโทษจำเลยได้และเป็นจำนวนที่สูงมากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ส่วนฝ่ายที่สองเห็นว่า กฎหมายบัญญัติให้ศาลใช้อำนาจตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดนั้น ก็เป็นเพียงในกรณีที่โจทก์นำสืบถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นได้แต่ไม่สามารถนำสืบถึงจำนวนค่าความเสียหายที่พึงจะได้รับ ศาลจึงใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายให้ตามควรแก่กรณี

อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๓๘ แล้วจะพบว่าในทางปฏิบัติศาลไทยจะมีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของฝ่ายที่สอง ซึ่งศาลจะวินิจฉัยกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น^๔

^๔โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๔๖/๒๕๔๑, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๕๒๓/๒๕๔๔, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๖๗/๒๕๐๐, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๘๐๕/๒๕๕๓ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๔๘/๒๕๕๕.

๒) การนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้กับกฎหมายว่าด้วย ละเมิดเฉพาะเรื่อง

แม้ว่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษจะเป็นหลักการที่ไม่ได้มีการบัญญัติรองรับไว้อย่างชัดเจนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แต่เมื่อตรวจสอบกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติของระบบกฎหมายไทยแล้วจะพบว่า “หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ” เริ่มมีปรากฏในพระราชบัญญัติต่าง ๆ รวม ๕ ฉบับ ดังนี้

(๑) พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕

พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายไทยฉบับแรกที่น่าหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ โดยได้กำหนดหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในมาตรา ๑๓ ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๑๓ ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการฟ้องคดีตามมาตรา ๘ (๒) ศาลมีอำนาจกำหนดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) นอกจากกำหนดค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าคืนผลประโยชน์ที่ได้จาก หรือเนื่องจากการละเมิด โดยคิดรวมเข้าไปในค่าสินไหมทดแทนได้

(๒) ในกรณีที่ไม้อาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตาม (๑) ได้ ให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ควบคุมความลับทางการค้าตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

(๓) ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการละเมิดสิทธิในความลับทางการค้าเป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถ่วงถ่วง เป็นเหตุให้ความลับทางการค้าดังกล่าวสิ้นสภาพการเป็นความลับทางการค้า ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ศาลกำหนดตาม (๑) หรือ (๒) ได้ แต่ต้องไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนตาม (๑) หรือ (๒)”

(๒) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐

โดยได้กำหนดหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในมาตรา ๑๖ ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๑๖ คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา ๑๕ มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการร้องขอการรวบรวมพยานหลักฐาน การไกล่เกลี่ย และการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งคณะกรรมการ

อาจจัดให้มีคณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการปฏิบัติหน้าที่แทนได้ ทั้งนี้ องค์ประกอบ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม การดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ และค่าตอบแทนของคณะกรรมการหรือผู้ใกล้ชิดให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด”

(๓) พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

พ.ศ. ๒๕๕๑

โดยได้กำหนดหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในมาตรา ๑๑ ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๑๑ นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนด ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหาย ต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

(๒) หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้า โดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควร เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทน เพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการ เมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงิน ของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหาย มีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

(๔) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑

โดยได้กำหนดหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในมาตรา ๔๒ ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา ๔๒ ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำความผิด โดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหายหรือประมาท เลินเล่ออย่างร้ายแรงไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภคหรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืน ต่อความรับผิดชอบในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจอันยอมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาล มีคำพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการ จ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ

สถานะทางการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ การที่ผู้ประกอบธุรกิจได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น
ตลอดจนการที่ผู้บริโภคมมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจกำหนด
ได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงิน
ไม่เกินห้าหมื่นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ
ได้ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด”

(๕) พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘

โดยได้กำหนดหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้ในมาตรา ๙
แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งให้เพิ่มความ
ต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา ๖๔ แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์
พ.ศ. ๒๕๓๗ ว่า

“ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนแจ้งว่าการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง
เป็นการกระทำโดยจงใจ หรือมีเจตนาเป็นเหตุให้งานอันมีลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงสามารถเข้าถึง
โดยสาธารณชนได้อย่างแพร่หลาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดจ่ายค่าเสียหายเพิ่มขึ้นไม่เกินสองเท่า
ของค่าเสียหายตามวรรคหนึ่ง”

ประเด็นข้อพิจารณา

จะเห็นได้ว่า การนำหลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ในพระราชบัญญัติเหล่านี้ นั้น
แม้กฎหมายจะได้บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำของกฎหมายที่มีความแตกต่างกันบ้าง เช่น “ค่าสินไหมทดแทน
เพื่อเป็นการลงโทษ” “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ” “ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ” หรือ “ค่าเสียหายเพิ่มขึ้น”
เป็นต้น แต่ถ้อยคำของกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้ล้วนแล้วแต่มีความหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
โดยหมายความถึงค่าเสียหายในทางแพ่งซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมนอกเหนือจาก
ค่าเสียหายในเชิงทดแทนที่โจทก์พิสูจน์ได้ และมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำละเมิด
ให้มีความเข็ดหลาบจนไม่สามารถกระทำพฤติกรรมเช่นเดิมได้อีก และยังมีมุ่งหมายป้องปรามบุคคลอื่น
ที่จะกระทำพฤติกรรมเช่นนั้นในอนาคต นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า การนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษ
มาบัญญัติไว้ในกฎหมายจะประกอบด้วยหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ๆ อย่างน้อย ๓ ประการ ดังนี้

“พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“มาตรา ๖๔ ในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดง ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ละเมิดชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์หรือ
สิทธิของนักแสดงตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความเสียหาย รวมทั้งการสูญเสียประโยชน์และค่าใช้จ่ายอันจำเป็น
ในการบังคับตามสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงด้วย”

ประการแรก ขอบเขตการใช้บังคับค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาว่าการกระทำละเมิดลักษณะใดบ้างที่จะเข้าข่ายให้มีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ เช่น เป็นการกระทำโดยจงใจหรือมีเจตนาถั่นแถ้ง หรือเจตนาเอาเปรียบ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำพฤติกรรมการกระทำละเมิดที่ร้ายแรงกว่าปกติที่กำหนดเป็นขอบเขตการใช้บังคับค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ประการที่สอง การประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งพระราชบัญญัติทุกฉบับที่ได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาใช้ดังกล่าวมาข้างต้นล้วนแล้วแต่ได้กำหนดให้อำนาจศาลเป็นผู้ประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษทั้งสิ้น โดยในส่วนของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑ นั้น ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้โดยมีความละเอียดมากกว่าพระราชบัญญัติฉบับอื่น โดยได้เพิ่มเติมในส่วนปัจจัยที่นำมาใช้ประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ โดยกำหนดให้ในการประเมินจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย

ประการที่สาม มาตรการควบคุมค่าเสียหายเชิงลงโทษ เพื่อเป็นการควบคุมจำนวนค่าเสียหายชนิดนี้ไม่ให้เป็นจำนวนที่มากไปจนไม่สามารถควบคุมได้ เช่น การกำหนดเพดานสูงสุดของค่าเสียหายเชิงลงโทษที่ศาลจะกำหนดไว้ว่าต้องไม่เกิน ๒ เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง หรือไม่เกิน ๔ เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง หรือไม่เกิน ๕ เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริง เป็นต้น

บทสรุป

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดโดยลำดับจะพิจารณาเห็นได้ว่า หลักการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ นั้น ไม่ใช่หลักการที่จะสามารถนำมาปรับใช้กับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดได้โดยทั่วไป ทั้งนี้ ก็โดยเหตุที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังไม่ได้มีการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับกรณีการกระทำละเมิดบางลักษณะมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กฎหมายไทยบางฉบับที่มีลักษณะพิเศษจึงได้นำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ในฐานะที่เป็นข้อยกเว้นของหลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนสำหรับการกระทำละเมิดโดยทั่วไปด้วยการนำมาปรับใช้กับคดีละเมิดบางประเภทดังที่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ อาทิ พระราชบัญญัติความล้มเหลวการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๓ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๑๑ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๒ และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖๔ วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๙ เป็นต้น ซึ่งจะพบว่าการนำหลักค่าเสียหายเชิงลงโทษมาบัญญัติไว้ในกฎหมายจะประกอบด้วยหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ๆ อย่างน้อย ๓ ประการ คือ ขอบเขตการใช้บังคับค่าเสียหายเชิงลงโทษ การกำหนดจำนวนค่าเสียหายเชิงลงโทษ และมาตรการควบคุมค่าเสียหายเชิงลงโทษ

ทั้งนี้ มีข้อพิจารณาเพิ่มเติมว่า หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษนั้นมักจะถูกกำหนดขึ้นเฉพาะในกรณีของการกระทำละเมิดที่มีพฤติกรรมร้ายแรงเกินกว่าปกติเท่านั้น โดยต้องเป็นการกระทำละเมิดด้วยความจงใจทั้งที่รู้ว่าเมื่อได้กระทำละเมิดแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงเกิดขึ้นได้แต่ก็ไม่ได้ใส่ใจต่อผลของการกระทำนั้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ได้แก่ การกระทำโดยจงใจหรือเจตนา การประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การกระทำตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของบุคคลอื่น การมีเจตนาชั่วร้ายหรือการกระทำละเมิดโดยใช้วิธีการกดขี่ข่มเหงผู้อื่น เป็นต้น แต่หลักค่าเสียหายเชิงลงโทษจะไม่นำมาใช้กับการกระทำละเมิดที่เป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือความประมาทเลินเล่ออย่างธรรมดาด้วย แต่ประการใด **๑**

